

SURİYE'DEKİ GÜVENLİ BÖLGELERDE

Dini Hayat

2020

Yayın Bilgileri

Editörler:

Prof. Dr. Mahmut Çınar
Dr. Öğr. Üyesi Fehmi Soğukoğlu
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Salkini
Arş. Gör. İbrahim Halil İlgi
Ammâr Tavûz

Yazarlar:

Prof. Dr. Mahmut Çınar
Doç. Dr. Ahmed Taan
Dr. Öğr. Üyesi Fehmi Soğukoğlu
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Salkini
Öğr. Gör. Dr. Muhammed Elnecer
Dr. Hüda el-Absî
Arş. Gör. İbrahim Halil İlgi
Muhammed Celîlâtî

Katılımcılar:

Abdulkadir Bekiroğlu (Diyanet Suriye Güvenli Bölge Koordinatörü)
Ahmed Ali Yasin (Azez Müftüsü)
Salâh Kero (Afrin Müftüsü)
Muhammed Zeki Serdaroglu (Karkamış Müftülüğü)
Muhammed Çiçek (Kilis Müftü Yardımcısı)
Musa İbrahim (Cerablus Müftüsü)
Yusuf Keser (Afrin Müftülüğü)
Dr. Üsame Abdulkerim Osman (Hey'etü's-Şam el-İslamiyye)
Dr. Bâkir Muhammed Ali (Araştırmacı)
Dr. M. Celal Hancı (Gaziantep Üniversitesi)
Dr. Halit Kenno (Azez İslami İlimler Fakültesi)
Dr. Şadi Mahmud (Azez İslami İlimler Fakültesi)
Dr. Safvan Âşur (Gaziantep Üniversitesi)
Dr. Abdullah Lebabidi (Azez İslami İlimler Fakültesi)
Dr. Osman Mekanisi (Hayra Davet Derneği)
Dr. Fâris Abdullah es-Selemon (Cerablus MYO)
Dr. Mâcid Alivi (Özgür Halep Üniversitesi)
Dr. Muhammed Nur Hamdan (Zehra Üniversitesi)
Cuma Kalkanlar (Türkiye Maarif Vakfı)
Hasan Aksüt (Anadolu Tevhid Vakfı)

Gaziantep Üniversitesi - Azez İslami İlimler Fakültesi

Hatice Hamevi (Aktivist)
Rifaa Abdulfettah (Suriye Geçici Hükümeti)
Said Derviş (Ceyşu'l İslam)
Abdulhalim Abbas (Gaziantep Üniversitesi)
Abdurrahman Yasirci (Suriyeli Alimler Derneği)
Abdulaziz Bakur (Humus Alimleri Derneği)
Abdu Rüstem (İtikan Derneği)
Azzam Hancı (Midad Sınırsız Eğitim Derneği)
Mahir Şakir (Gaziantep Üniversitesi)
Mehmet Demir (MEB Gaziantep İl Müdürlüğü)
Muhammed Serhil (Halep Today TV)
Muhammed Necib Benan (Halep Şerî Meclisi)
Muhammed Yasir Ebu Keşe (Sınırsız Kardeşlik Derneği)
Mustafa Şavi (Gaziantep Üniversitesi)
Muaz Sevadi (Gençliğe Destek Derneği)
Muhanned Buveydani (Tâc Derneği)
Muhanned İsmail (Zehra Üniversitesi)
Yasir Mikdat (Şam Hatipleri Derneği)
Hamza Izzo (Basın)

Dizgi:

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Salkini

Tercüme Kurulu:

Arş. Gör. İbrahim Halil İlgi
Abdulvedud Akeş

Kapak Tasarım:

Halime Sarıkaya

ISBN:

978-605-65806-2-8

Basım:

Gaziantep Üniversitesi Basımevi

Yazışma Adresi:

Gaziantep Üniversitesi Azez İslami İlimler Fakültesi

Gaziantep -Türkiye

Telefon: +9 0342 360 69 65 Fax: +9 0342 360 21 36

Gaziantep - Haziran 2020

İçindekiler

Önsöz	V
-------------	---

Birinci Bölüm

Geçmişi ve Geleceğiyle Güvenli Bölgeler	VII
---	-----

İlim ve Fikir İnsanlarının Sorumlulukları

Prof. Dr. Ali Gür	IX
-------------------------	----

Suriye'deki Güvenli Bölgelerde Dini Hayat Çalıştayı

Ömer Yılmaz	XIII
-------------------	------

Kuzey Suriye'de Dinî Düşünce ve Günlük Hayat Üzerindeki Etkileri

Prof. Dr. Mahmut Çınar	XV
------------------------------	----

Sonuç	XIX
-------	-----

İkinci Bölüm

Güvenli Bölgelerde Din Tasavvuru

Prof. Dr. Mahmut Çınar, Doç. Dr. Ahmed Taan	33
---	----

Üçüncü Bölüm

Güvenli Bölgelerde Din Eğitimi ve Dinî Eğitim Müesseseleri

Suriye'nin Kuzeyinde Dini Kurumlar Üzerine Bir Değerlendirme

Dr. Öğr. Üyesi Fehmi Soğukoğlu	103
--------------------------------------	-----

**Suriye'nin Kuzeyinde Dini Kurumlara Ulaşım ve Yaygınlığı
Üzerine Bir Değerlendirme**

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Salkini 125

Dördüncü Bölüm

**Güvenli Bölgelerde Din Eğitimi Alanında İhtiyaçlar ve
Bunları Karşılama İmkânları**

Dr. Hüda el-Absî, Arş. Gör. İbrahim Halil İLGİ 149

Önsöz

Elinizdeki bu kitap, yaklaşık on yıldır tarihteki birçok benzeri gibi büyük insanlık dramının içine sürüklenmiş olan bir coğrafyanın halkı ve bu halkın din tasavvuru ile dinî hayatını konu edinmektedir. Suriye’de 2011 yılında başlayan iç savaş, bölgede büyük tahribata neden oldu, yüzbinlerce insan hayatını kaybederken, milyonlarca insan yaşadığı bölgeyi terk etmek durumunda kaldı. Ülkedeki siyasi belirsizlik ve bölgede yaşanan gayr-ı insanî durum, çeşitli terör örgütlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırladı. Bu durum, hayatın diğer alanlarında olduğu gibi, dinî hayat, din tasavvuru ve din eğitimi alanlarında da ciddi travmalara neden oldu. Bu kargaşa ortamında Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Kuzey Suriye’de güvenlik, eğitim, sağlık ve din hizmetlerinin sağlanmasına imkân tanıma anlamında oldukça cesur adımlar attı. Atılan adımlardan biri, belki de en önemlisi Gaziantep Üniversitesi’nin bölgede birimler açarak hem bölge halkının eğitim imkanına kavuşmasını sağlaması hem de bölgenin normalleşmesine katkı sunmasıdır. Söz konusu birimlerden biri de Azez’de açılan İslami İlimler Fakültesi’dir. Henüz çiçeği burnunda olan fakültemiz, misyonunun bilinciyle bölge halkının dinî alandaki durumunu, ihtiyaçlarını ve bu ihtiyaçları karşılama imkanlarını tespit etmek üzere, açılışından sadece dört ay sonra 04-05/02/2020 tarihinde bir çalıştay icra etti. Bu kitap, bahse konu çalıştayda sunulan bildiri ve müzakerelerden seçilerek derlenmiştir.

Suriye’de Türkiye’nin desteğiyle oluşturulan Güvenli Bölge’de bir milyondan fazla insan yaşamaktadır. Bu insanların önemli bir bölümü ülke içi göçmen durumundadır. Göç hareketinin, savaş şartlarının ve terörün etkisinin bölgede yaşayan insanların din tasavvuru ve inanç yapısını da etkilediği, çeşitli vesilelerle gözlemlenebilmektedir. Özellikle şiddet taraftarı ve dinden referans aldıklarını iddia eden örgütlenmelerin faaliyetleri, bu durumun en bariz örneğidir. Gelineen noktada bölgenin biri sözde seküler, diğeri ise sözde dinî olmak üzere iki terör örgütünün tesiri altında kalması, bölgedeki dini çalışmaların önemini daha çok ön plana çıkarmaktadır. Gaziantep Üniversitesi Azez İslami İlimler Fakültesi, Cerablus MYO İlahiyat Önlisans Programı ve Diyanet İşleri Başkanlığı’nın Suriye Koordinatörlüğü bu amaçla ve söz konusu

ihtiyaçların giderilmesine katkı sağlamak üzere kurulan kuruluşların başında gelmektedir. Bölgede birçok resmi ve sivil yerel kurumun da yapıcı çabalar içerisinde olduğu hususunda kuşku yoktur.

Bölgenin anılan hususlarda bir fotoğrafını çekmek ve ihtiyaç duyulan konularda resmi ve sivil kuruluşların imkânlarını tespit etmek üzere planlanan çalıştayda, bölgede faaliyet gösteren kurumların temsilcileri ile bölge üzerinde kafa yoran entelektüeller bir araya getirilerek görüşlerini serbest bir ortamda paylaşma imkânı sunulmaya çalışıldı. Katılımcılar listesi dikkate alındığında, bu anlamda önemli bir eşiğin aşıldığı görülecektir. Söz konusu çalıştayın programına paralel olarak derlenen elinizdeki kitap, dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, bölgede faaliyet gösteren kurumların sorumlularının konu etrafındaki değerlendirme ve temennilerini içermektedir. İkinci bölüm, bölgede hakim olan din anlayışı, dinî yöneliş, bunun sebepleri ve sonuçlarını konu edinmektedir. Üçüncü bölüm bölgede, din eğitimi alanında faaliyet gösteren resmi ve sivil kurumlar ile bunların faaliyetlerini konu edinmektedir. Daha çok değerlendirme yönü ağır basan dördüncü bölüm ise, bölgede dinî hayat alanında tespit edilen ihtiyaçlar ve bunları karşılama potansiyellerini merkeze almaktadır. Eserin son kısmında çalıştayın sonunda kamuoyuyla paylaşılarak ilan edilen sonuç bildirisi yer almaktadır.

Çalıştayın planlanmasında, icra edilmesinde ve bu eserin kisve-i taba bürünmesinde emeği geçen tüm dostlarımıza teşekkür ederiz. Gaziantep Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Ali Gür, Kilis Vali Yardımcısı Sayın Ömer Yılmaz, Azez İslami İlimler Fakültesi, Cerablus MYO, Akademik Etik Platformu, DİB Suriye Koordinatörlüğü ve Türkiye Maarif Vakfı çalışanlarını ve dostumuz Ammar Tavuz'u anmamak eksiklik olacaktır; onlara gönülden teşekkür ederiz. Çalışmamızın bölgede yapılması gereken faaliyetler adına katkı sunmasını dileriz.

Editörler Kurulu

Gaziantep, Ağustos 2020

Birinci Bölüm

Geçmişten Geleceğe Güvenli Bölgelerde Dini Hayat

İlim ve Fikir İnsanlarının Sorumlulukları

Prof. Dr. Ali Gür

Gaziantep Üniversitesi Rektörü

Gaziantep Üniversitesi olarak böyle bir toplantıya ev sahipliği yapmaktan onur duyuyoruz. Bir tarafta uluslararası büyük bir Üniversite olarak Gaziantep'teki ve bölgemizdeki ilmi gelişmeleri takip ederken, aynı zamanda Suriye Güvenli Bölgesi'nde de sorumluluk alarak oranın yükseköğrenimine büyük katkıda bulunuyoruz. Bu hem zor bir görev hem de ağır bir sorumluluktur. Ancak Gaziantep Üniversitesi, yıllardır oluşturduğu birikimle bunun da üstesinden gelecektir ve hem Gaziantep'te hem Türkiye'de hem Ortadoğu coğrafyasında hem de özellikle Suriye bölgesinde bu sorumluluğun icabı olarak da her türlü riski almaya hazırdır .

İslam büyük bir medeniyet ışığı oluşturdu ve Dünyaya yeni bir güneş oldu. Ancak özellikle ilim merkezi olan bu medeniyet, zamanla kendi ilimlerine yeterince sahip çıkmayıp ilmi çabaları da itibarsızlaştırdı, durum böyle olunca Dünyada maalesef ilim başka yerlere göç etti. Tarihe bir baktığımızda özellikle Endülüs -yürekler acısı- 820 yıl İspanya, 400 yıl Portekiz, 120 yıl İtalya'dan Sicilya İslam hâkimiyetindeyken huzur vardı ve maalesef bir taraftan Memlukî, Abbasî ve Harezmî diğer taraftan baktığımızda ise Selçuklular birbirleriyle güç savaşına girdiklerinde, maalesef oraların tamamını kaybettiler. Orada İslam namına bir şey kalmadığı gibi aynı zamanda ilim ve irfan adına da bir şey kalmadı. Zira Endülüs İslam'ın en önemli ilim-irfan merkezlerinden biriydi. Sonrasında Buhara en önemli merkezlerden biri oldu, arkasından Hint yarımadası önemli birer merkezdir ve bunları birer birer kaybettik. Arkasından Isfehan, Rey, Kazvin nerede? Şimdi Bilâdüş-şam, Bağdat, Basra ve Mısır ilim merkezleri şu anda ilim üretiyor mu? Eğer ilim üretiyorsa bunun yansımaları nerede?

Kendinize ışık tutmayan bir ilim, başkalarına nasıl adalet dağıtacak. Bilim ve ilim-irfan çatısı altında birleşmediği müddetçe

Dünya'da gelecek yoktur. Özellikle Üniversiteler ilim erbabıyla bir araya gelip ortak çözüm üretmek zorundandır. Akli ve kalbi ilimler bir arada bulunduğu zaman tekâmülünü tamamlamış bir insanı oluşturur; topluluk da tekâmüle doğru gider. En önemlisi de başta ilim insanlarımız olmak üzere hepimizin, her bir ferdin başkasının üzerine sorumluluk atmadan Hûd suresinde olduğu gibi "فاستقم كما أمرت"

emredildiğimiz gibi dosdoğru olmak zorundayız zira İslam, rahmet dini olan bir dindir. İslam dini ve onun rahmet Peygamberi, Müslüman kardeşlerini katletmelerini meşru görmek üzere gönderilmemiştir. Tam tersine gayrimüslimlerin dahi dinini, dilini, malını ve canını garantiye almıştır. Eğer böyle bir dinin müntesipleriysek o zaman bu coğrafyamızdaki durum, İslam dünyasının bu hali nedir? Gerek Suriye tarafında olsun gerek Türkiye tarafında olsun hiç fark etmez, özellikle ilim ehlimizin birlikte oturup konuşmaları gerekiyor. Teferruatlar üzerinde kavga etmek yerine tam tersine yüzde doksanlık asli hükümler üzerine birleşip onların birlikte yaşama geçirilmesi gerekiyor. Yakın zamanda yüzyıl savaşları, otuz yıl savaşları, yedi yıl savaşlarını yapmış olan bir Hristiyan dünyası ve mezhep çatışmasının katliamını güden bir Hristiyan dünyası, eğer Dünyaya hakimiyet kurabildiyse bundan çok önemli dersler çıkarmak zorundayız. Bizim tarihimizde böylesine facialı dönemler çok fazla olmamıştır.

Evet üzgünüz, sancılıyız ve en önemlisi de Âlem-i İslam zulüm altında. Ancak şunu unutmayalım ki; zulümatın en karanlık olduğu an, tan yerinde şafağın sökeceği andır ve bu bir doğum sancısıdır inşallah. Ümit ederim ki yeni bir medeniyetin doğum sancılarını yaşıyoruzdur. Önemli olan bu medeniyet güneşi doğarken her birimizin ne yaptığıdır. Bu yüzdendir ki kavânîn-i ilâhiyeye sarılarak silkinmek ve kendimize gelmek zorundayız. Bu anlamda yapılan toplantı ve benzerleri çok çok önemlidir. Birçok kesimden ilim ve fikir insanlarını bir araya getiren böyle bir toplantıya ev sahipliği yapmaktan onur duyuyoruz. Umarım bu bir bir başlangıç olur ve yeniden ardışık çalıştaylar olacaktır. Böylelikle sorunlarımızı merkeze alarak bundan sonra daha derinlikli konulara birlikte girerek

çözümler üreteceğiz. Özellikle Suriye tarafından katılan alimlerimize, ilim ve fikir ehli insanlarımıza büyük iş düştüğünü belirtmek isterim. Zira bu toplumun mayası dindir. Din doğru anlaşılır, aşırılıklardan ve şahsileştirmelerden kurtarılarak, Allah'ın istediği şekilde eğer ortaya konulabilirse hem biz huzur içinde oluruz hem de ahirette bu huzurdan nasibimizi alırız. Niyet hayırdır akıbet de hayır olur inşallah. Bu birliğimizi bir araya gelişimizi sağlayan ve buna vesile olan başta Azez İslami İlimler Fakültesi dekanımız Prof. Dr. Mahmut ÇINAR hocama, onun çalışma arkadaşlarına ve buraya kadar teşrif ederek bilgi ve birikimleriyle katkı sağlayan tüm katılımcılara teşekkür ederim. Çalıştayımızın sonuç bildirgesi, bu çalışmanın en somut çıktılarından biridir. Çalıştayın en önemli ve kalıcı çıktısı ise elinizde bulunan bu kitaptır. Bu kitabın bölge üzerine kafa yoran ve çözüm üretmeye çalışan bütün çevrelere faydalı olmasını dilerim.

Suriye'deki Güvenli Bölgelerde Dini Hayat Çalıştayı

Ömer Yılmaz *

Şöyle bir zamanı geriye sardığım zaman Fırat Kalkanı Harekâtı tamamlanmalı yaklaşık 3 yıl dolmak üzere, Mart'ın sonunda inşallah 3 yıl tamamlanacak. Bölgede Türkiye olarak insani yardım faaliyetlerini eğitim, sağlık, din-diyamet alanından sosyal alanlara kadar hayatın her alanını kapsayacak şekilde sürdürüyoruz .

Arkadaşlarımızın ve yereldeki bize destek olan mahalli meclisler, evkaf yapılanmalarının da büyük katkılarıyla kısa zamanda olağanüstü mesafeler kat etmiş olduk. Yakın zamana kadar bizlere bölgede en büyük ihtiyaç nedir diye sorulduğunda bizim daima dillendirdiğimiz konulardan bir tanesi yükseköğretim alanındaki bölgede bulunan boşluk ve bu boşluğun giderilmesine yönelik ihtiyaç olmuştur. Tabi bu çağrılarımız çok şükür ilgili yerlerde karşılık buldu ve Gaziantep Üniversitemiz konuya büyük bir özveriyle yaklaştı, sahip çıktı. Azez'de Elbab'da ve Afrin'de fakülteler açtı. Şu anda bölgedeki yükseköğrenim konusundaki bu açığı ve bu ihtiyacı hızlı bir şekilde gidermeye çalışıyor .

Tabi ben bu vesileyle Gaziantep Üniversitesi yönetimine, Sayın Rektörümüze teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Bölgede bizim asıl gayretimiz terörizmin bir daha zemin bulamayacak şekilde ortadan kaldırılması, bölgenin idari olarak bu yönde yapılandırılmasıdır. Şüphesiz bu amaca yönelik olarak yapılması gereken en önemli şeylerden birisi terörizmle fikrî alanındaki mücadele olacaktır. Maalesef şunu biliyoruz ki; bölgedeki terör örgütleri ideolojik yapıdadır ve bunların önemli bir kısmı da maalesef dinimizin asli kaynaklarını kendi emellerine alet etmektedir. Bu noktada Azez İslami İlimler Fakültesi'nin üzerine büyük bir yük düştüğünü buradan özellikle ifade etmek, altını çizmek istiyorum. Dinimizin gerçek anlamda bölgede öğretilmesi ve dinimizin başka insanların emellerine alet edilmemesi için bu gayretlerin hızlı bir şekilde

* Kilis Vali Yardımcısı

sürdürülmesi gerektiğini bu çerçevede arkadaşlarımızın gayretlerini beklediğimizi ifade etmek isterim .

Fırat Kalkanı Harekat sahası için özellikle ifade etmek isterim ki; bölge hakikaten ülkemizin gayretleriyle çok önemli bir mesafe kat etti. Alt yapı üst yapı anlamında çok hızlı bir mesafe kat edildi. Ancak fikrî anlamda da bölgenin tam anlamıyla yeniden yapılandırılması anlamında da kurumlarımızın önemli gayretleri devam edecektir. Tabi bugünkü bu programı da bu kapsamda yapılan bir program olarak değerlendiriyoruz ve bu programı organize eden değerli hocamıza, hocalarımıza hepsine de ayrı ayrı teşekkür ediyoruz. Toplantının hayırlara vesile olmasını diliyorum, hayırlı sonuçlar getirmesini diliyorum yüce Allah'tan. Böyle seçkin bir topluluğa hitap etme fırsatı bulduğum için de organizatörlerimize ayrıca teşekkür ediyorum .

Hepinizi muhabbetle selamlıyorum.

Kuzey Suriye’de Dinî Düşünce ve Günlük Hayat Üzerindeki Etkileri

Prof. Dr. Mahmut Çınar*

Bu çalışma, 04/05.02.2020 tarihlerinde Gaziantep Üniversitesi Azez İslami İlimler Fakültesi tarafından düzenlenen “Güvenli Bölgelerde Din Tasavvuru ve Dinî Hayat” konulu çalıştayın açılış oturumunda sunulan tebliğden üretilmiştir. Söz konusu çalıştay, açılış ve üç ihtisas oturumu olmak üzere toplam dört oturumdan oluşmaktadır. Açılıştan sonraki oturumların ilki öğleden sonra icra edilmiş olup “Güvenli Bölgelerde Din Tasavvuru” başlığını taşımaktadır. İkinci oturum, “Güvenli Bölgelerde Din Eğitimi ve Dinî Eğitim Müesseseleri” konuludur. Son oturum ise “Güvenli Bölgelerde Din Eğitimi Alanında İhtiyaçlar ve Bunları Karşılama İmkânları” başlığını taşımaktadır.

Oturum başlıklarından da anlaşılacağı üzere, çalıştayın amacı güvenli bölgelerde dini düşünce, din eğitimi ve dinî hayat alanında nelerin olduğuna dair mevcut halin bir fotoğrafını çekmektir. Azez İslami İlimler Fakültesi ve çalıştayın diğer partnerleri olarak, söz konusu fotoğraf çekildikten sonra, bölgede yapabileceklerimizin daha açık bir şekilde zihinlerimizde yer edinmesi amaçlanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, bu çalıştayımız peş peşe yapılması gereken bir dizi çalışmanın ilki olarak kabul edilebilir. Bilindiği gibi üniversitelerin biri diğerine feda edilemeyecek kadar önemli olan iki işlevi bulunmaktadır. Bunlardan biri doğru ve faydalı bilgi üretmek, diğeri ise üretilen bilginin tatbik sahasındaki paydaşlarla paylaşılmasıdır. Sayın Rektörümüzün Üniversite ile saha arasındaki iletişime sürekli vurgu yapması, bizleri de bu anlamda daha etkin vaziyet alma konusunda motive etmektedir. Bu motivasyonla henüz yeni olan Azez İslami İlimler Fakültemiz, bölgedeki dinî hayat ve İslami ilimler alanında yapılacak çalışmalara, imkânları nispetinde destek olmaya çalışacaktır. Bu anlamda özellikle bölgede yaşayan ilim insanlarının fakültemizi kendi öz evleri gibi görmelerini ve hem

* Azez İslami İlimler Fakültesi Dekanı

destek verme hem de destek alma konusunda her zaman hazır olduğumuzu bilmelerini isteriz.

Bilindiği gibi sadece Suriye değil, genel olarak bölgemiz çok zor dönemlerden geçmektedir. Bu zorlukların yaşanmasında, bölgemizi manipüle etmeye çalışan, buradaki huzur ve sükûneti bozarak, kaynaklarını yerli halkın elinden almaya çalışan birçok harici ihanet şebekesi yanında, cehalet ve taassubun da önemli bir etken olduğunu kabul etmemiz gerekmektedir. Bu cehalet ve taassup nedeniyle zaman zaman adı barış olan, esenlik ve selamet olan dinimiz, kutuplaşmanın, ayrışmanın ve hatta savaşın gerekçesi olarak sunulabilmektedir. Gerçekte ise, kardeş olmak için tek bir şartı yani iman etmiş olmayı yeterli gören Yüce Allah'ın dini, asla kavganın nedeni olamaz. Kardeşlik için mümin olmayı yeterli gören bu din, mümin sayılmanın şartı olarak da kişinin beyanını esas almaktadır. Buna göre kendisini mümin olarak tanımlayan herkesi kardeş olarak kabul etmek durumundayız. Buna rağmen kendisini mümin olarak tanımlayan bir kimse, birtakım ifsad ve fitne işlerine karışıyor, bunun sebebi onun dini değil, kişisel çıkarları, siyasi, ictimai, iktisadi beklentileri veya başka kaygılarıdır.

Bölgemizi dikkate aldığımızda derin bir dinî ve fikrî geleneğin var olduğu hepimizin malumudur. Bu derinlik tabiatı gereği zaman zaman birtakım ihtilaflara yol açabilmektedir. Ancak bu derinlik ve ihtilaftan bir zenginlik ve renklilik çıkarmak da mümkündür. Sözelimi bölgede yaygın olarak karşılaşılan selefi ve sûfî eğilimlerin her ikisini de avantaja dönüştürmemiz mümkündür. Selefliğin dinin temel kaynakları olan Kur'ân ve sünnete bağlılığı ve hurafelere karşı muhafazakâr ve uzlaşmaz duruşu, bir avantaj olduğu gibi, sûfîliğin dini hayata deruni bir boyut kazandırarak yaşama çabası ve engin hoşgörüsü de aynı ölçüde bir avantajdır. Başlangıçta farklı gibi görünen bu iki eğilimi telif etmek ve birlikte her ikisinin avantajlarından yararlanmak mümkündür. İslam düşünce tarihinde İzz b. Abdüsselam ve Ali el-Karî gibi âlimler şahıslarında bunu başaramışlardır. Yine muasır âlimlerden merhum Hasan Habenneke el-Meydânî ve Bedreddin el-Hasenî'yi de bunlar arasında

saymamız mümkündür. Ayrıca Anadolu halkları da toplum olarak bunu başarmıştır. Günümüzde dinî ilimler sahasında eğitim veren bütün kurumların bu çoğulcu anlayışı yakalaması ve çocuklarımızı bu doğrultuda yetiştirmesi önem arz etmektedir.

Yüce Allah'ın Hz. Âdem'le başlatıp Hz. Muhammed (S.A.V) ile sonlandığı İslam dini, itikadî, amelî ve ahlakî bütün düzenlemelerinde beş temel ilkeyi esas almaktadır. Verilen bütün hükümlerin bu beş temel esasın şemsiyesi altında kendisine yer bulması ön görülmüştür. “Zarûrîyyât”, “Zarûrîyyât-ı Hamse” veya “Küllîyyât-ı Hamse” olarak da isimlendirilen bu ilkeler yaşama hakkı (hıfzu'n-nefs), mülk edinme hakkı (hıfzu'l-mal), şeref ve onur hakkı (hıfzu'n-nesl), düşünme hakkı (hıfzu'l-akl) ve inanma hakkı (hıfzu'd-dîn) olarak özetlenmektedir. Bu ilkelerin başında da yaşama hakkı gelmektedir. Ne var ki insanın yaşama hakkını en üst değer olarak kabul eden İslam dininin mensupları, zaman zaman dini gerekçelerle birbirlerinin canına kıyabilmektedir. Aynı şekilde mali tasarruflarda paylaşmayı en üst değer olarak kabul eden İslam dininin mensupları arasında gelir dağılımının alabildiğine dengesiz ve adaletsiz olduğu görülmektedir. Böylesi bir dünyada dini temsil konumunda bulunan şahsiyetlerin, acilen durum tespiti yaparak vaziyet almaları gerekmektedir. İşte bu çalıştayımız bu amaçla ve özellikle bölgemiz için imkân nispetinde nelerin olduğunu ve nelerin yapılması gerektiğini tespit etmeyi hedeflemektedir.

Hem ilim hem de eğitim alanında sorumluluk sahibi olan bizlerin hassasiyetle üzerinde durmamızı gerektiren hususlardan biri de evlatlarımızın, gençlerimizin her geçen gün dinden uzaklaşmalarıdır. Birkaç yıldır bu konuda sahayı inceleyen ve gençleri dinleyen bir kardeşiniz olarak, gençlerin dini ve dinî müesseseleri sorgulamalarının sebebinin dindarlar ve dini temsil edenler olduğunu üzülerek müşahade ettim. Din eğitimi müesseselerini de konu edinen çalıştayımızın bu anlamda da bir vizyon vermesi ve faydalı olması beklenmektedir.

Çalıştayın planlanması ve düzenlenmesinde emeği geçen başta Rektör hocamız Prof. Dr. Ali Gür olmak üzere bütün hocalarıma, Doç. Dr. Ayhan Özer, Dr. Ö. Üyesi Ali Özkan, Dr. Ö. Üyesi Fehmi Soğukoğlu, Dr. Ö. Üyesi İbrahim Salkini, Arş. Gör. İbrahim Halil İlgi başta olmak üzere bütün mesai arkadaşlarıma ve Kilis Müftü Yardımcısı Mehmet Çiçek başta olmak üzere DİB Suriye koordinatörlüğüne ve şu anda zikredemediğim tüm dostlarıma şükranlarımı sunarım.

Suriye'deki Güvenli Bölgelerde Dini Hayat Çalıştayı Sonuç Bildirisi

Gaziantep Üniversitesi Azez İslami İlimler Fakültesi tarafından 04/02/2020 – 05/02/2020 tarihleri arasında Gaziantep'te “Suriye'deki Güvenli Bölgelerde Dini Hayat” çalıştayı düzenlenmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı Suriye Koordinatörlüğü, Gaziantep Üniversitesi Cerablus MYO ve Gaziantep Üniversitesi Akademik Etik Platformu tarafından da desteklenen Çalıştaya akademisyenler ve bölge müftülerinin yanı sıra, sivil toplum kuruluşu temsilcileri ve kanaat önderleri de katılmıştır. Mülkî ve akademik erkanın da katıldığı açılış oturumundan sonra, çalıştayda Arapça olarak üç tebliğ sunulmuş ve tebliğler, katılımcılar tarafından müzakere edilmiştir. Çalıştayda, Güvenli Bölgelerdeki Din tasavvuru, dini hayatın genel yapısı, dini faaliyetler ve dini problemlerin çözüm imkânı gibi konular tartışılarak, oy birliğiyle aşağıdaki hususların kamuoyuyla paylaşılması kararlaştırılmıştır.

1. Şam bölgesinin, Anadolu'ya coğrafi yakınlığı olduğu gibi bölge halklarının din tasavvurunda da yakınlığın bulunduğu teyit edilmiştir.
2. Bölgede yaşanan siyasi boşluktan yararlanarak çeşitli aşırılık taraftarlarının bölgeye girdiği ve bölge halkını adı selamet, esenlik ve güven olan İslam dini üzerinden manipüle etmeye çalıştıkları ancak bu çevrelerin bölgede bir karşılığının olmadığı vurgulanmıştır.
3. Aşırılıkların İslâm dininin ruhuna aykırı olduğu, özellikle tekfirci ve tatlîlci eğilimin, ümmetin tamamına yakınının tercihi olan Ehl-i Sünnet düşüncesinde bir karşılığının bulunmadığı teyit edilmiştir.
4. Bölgede mutedil dini söylemin artırılması gerektiği ve bunun için tüm katılımcıların, bütün sorumluluk sahiplerinin, iş birliği ve güç birliği yapmalarının vazgeçilemez olduğu sonucuna varılmıştır.
5. Bölgede yukarıda zikredilen hedeflere göre hareket eden yüzden fazla dini kuruluşun sahada hizmet ettiği kaydedilmiştir. Sahada yapılan anket çalışması neticesinde

- dini hizmetlerin çoğunun cami merkezli yapıldığı ve Kur'an eğitiminin öncelikli olarak tercih edildiği görülmüştür.
6. Orta öğretimde din derslerinin artırılması, İmam-Hatiplerde ise dini eğitimin biraz daha takviye edilmesinin önemine işaret edilmiştir.
 7. Kadınların eğitimi ve dini faaliyetlere katılımının yetersiz olduğu tespit edilmiş, bunun önündeki engeller kaldırılarak daha fazla yer almaları sağlanmalıdır.
 8. Bölge halkına hitap eden dînî basın-yayın çalışmalarının çeşitlendirilerek yapılması önemlidir.
 9. Din eğitiminde görülen problemler, ahlaki gelişmeler üzerinde de negatif etkiler bırakmaktadır. Bu konuda gerekli önlemlerin alınması için çaba gösterilmelidir.
 10. Din hizmeti veren kurum ve kuruluş çalışanlarının bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.
 11. Bölgede din hizmeti yapan kuruluşların faaliyetlerini birbirleriyle istişare ederek organize etmelerine yardımcı olunmalı ve bu yönde tedbirler alınmalıdır.
 12. Bölgede Cuma hutbelerinin yönlendirici etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Halkın doğru bir şekilde yönlendirilmesine katkı sağlamak için hatiplerle kurumlar arasında entegrasyon sağlanmalıdır.
 13. Bu çalıştay, bölgede faaliyet gösteren birbirinden bağımsız dernek ve kuruluşların bir araya gelmesini sağlayarak ortak hedefler doğrultusunda birlikte faaliyet göstermenin imkanını göstermiştir. Genel olarak Gaziantep Üniversitesi ve bölgede bulunan Azez İslami İlimler Fakültesi'nin bütünleştirici işlevi geliştirilerek devam etmelidir.
 14. Bir başlangıç olan bu çalıştayın devamı niteliğindeki çalışmaların ilki, Diyanet İşleri Başkanlığı Suriye Koordinatörlüğünün ev sahipliğinde Azez'de yapılmalı ve sonrasında da bu çalışmalar bölgede devam etmelidir. Gaziantep Üniversitesi Rektörlüğü ve Azez İslami İlimler Fakültesi'nin bu çalışmalarda vaziyet alarak etkin rol alması gerekmektedir.